

УДК 657.62

Корягін М.В., к.е.н., доцент
Львівська комерційна академія

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ У ПРОЦЕСІ ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто найбільш розповсюджені цілі оцінки вартості підприємства. Проаналізовано види фінансової звітності як інформаційні джерела економічного аналізу. Виділено складові інформаційної бази економічного аналізу для визначення вартості підприємства.

Ключові слова: економічний аналіз, вартість підприємства, фінансова звітність.

Koryahin M.

INFORMATION OF ECONOMIC ANALYSIS IN THE PROCESS OF VALUE COMPANY

The most common purposes of valuation of enterprise's value are considered. The types of financial reports as information sources of economic analysis are analyzed. Components of information base of economic analysis are highlighted to determine the value of the enterprise.

Key words: economic analysis, enterprise's value, the financial statements.

Корягин М.В.

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА В ПРОЦЕССЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СТОИМОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Рассмотрены наиболее распространенные цели оценки стоимости предприятия. Проанализированы виды финансовой отчетности как информационные источники экономического анализа. Выделены составляющие информационной базы экономического анализа для определения стоимости предприятия.

Ключевые слова: экономический анализ, стоимость предприятия, финансовая отчетность.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. За сучасних умов господарювання більшість підприємств зіштовхнулися із необхідністю достовірного визначення вартості підприємства в будь-який момент часу. Постійні коливання в різних сферах економічного середовища країни – зміна попиту і пропозиції, зміна податкової політики (податкове навантаження), зміни у нормативно-правових документах (Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, Закони України), зміна

зовнішньоекономічної політики та стандартів якості продукції для підприємств, що імпортують свою продукцію (товари, послуги) та експортують сировину для виробництва продукції тощо, вимагає від керівництва підприємства контролювати та враховувати відповідні зміни та коливання, у тому числі аналізувати їх вплив на зміну вартості підприємства.

Вартість підприємства слід вважати об'єктивною величиною, яка встановлюється у відповідний час і в певному просторі, за якою може бути здійснена угода купівлі-продажу на активному ринку, що розраховується на основі сукупного використання облікової та ринкової інформації. Відповідно, окремої уваги вимагають проблеми визначення складу інформаційної бази, яка виступає основою для проведення економічного аналізу, результати якого дозволять визначити вартість підприємства.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питанням інформаційно-методичного забезпечення та інформаційної бази економічного аналізу приділена увага значною кількістю вітчизняних вчених, зокрема Ф.Ф. Бутинцем, А.А.Герасимовим, Т.Д.Костенко, Є.М.Мнихом, С.З.Мошенським, О.В.Олійник, Є.О.Підгорою, В.С.Рижиковим, В.В.Ровенською, а також значною кількістю зарубіжних дослідників: В.Т.Битюцких, Н.А.Козаковою, В.Я.Поздняковою та іншими.

Цілі статті. Мета дослідження полягає у визначенні складу інформаційної бази та інформаційно-методичного забезпечення економічного аналізу з метою встановлення достовірної вартості підприємства підбіраною командою фахівців.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розраховуючи вартість підприємства керівництво суб'єктів господарювання планує досягти різних цілей, які вимагають організації та проведення комплексного економічного аналізу. До найбільш розповсюджених цілей оцінки бізнесу Компанія «BGT consulting», яка займається в Україні наданням послуг з оцінки малого бізнесу; оцінки бізнесу корпоративних клієнтів; оцінки бізнесу структурованих підрозділів, відносить [5]:

- реструктуризація підприємства (ліквідація, злиття, поглинання, виділення і так далі);
- визначення поточної ринкової вартості підприємства в разі його часткової, або повної покупки або продажу, при виході одного або декількох учасників тощо;
- визначення вартості цінних паперів підприємства, паїв, часток в його капіталі у випадках проведення різного роду операцій з ними;
- визначення кредитоспроможності підприємства і величини

вартості застави при кредитуванні;

- визначення ринкової вартості майна при проведенні страхових операцій;

- оподаткування підприємства (при визначенні бази оподаткування можлива оцінка підприємства);

- переоцінка активів підприємства для цілей бухгалтерського обліку;

- внесення в статутний капітал майнових вкладів засновників;

- викуп акцій у акціонерів;

- оскарження судового рішення про вилучення власності;

- визначення величини орендної плати при здачі бізнесу в оренду;

- підвищення ефективності управління підприємством;

- обґрунтування інвестиційного рішення;

- розробка плану розвитку (бізнес-планування);

- емісія цінних паперів;

- інші цілі.

Вирішення вищезазначених цілей можливо досягти, якщо на початковому етапі проведення аналізу встановити перелік необхідної інформації та джерела її отримання. Цієї ж думки дотримується Н.А.Козакова, яка зазначає, що інформаційне забезпечення є базою для економічного аналізу і основою процесу оцінки бізнесу [2, с. 26]. Без попереднього аналізу об'ємів необхідної інформації, джерел її отримання і затрат (фінансових, трудових) неможливо вірно скласти графік проведення оцінки, визначити методику проведення робіт і сформуванню бюджет проекту. Основним джерелом або інформаційною базою економічного аналізу на підприємстві є дані фінансового обліку. В економічному аналізі, управлінні, зовнішніх відносинах підприємства бухгалтерська фінансова звітність розглядається як інформація, що містить систему показників, які характеризують результати господарської діяльності і фінансового стану підприємства. Однією з основних переваг фінансової звітності є її аналітичні можливості.

Про значення фінансової звітності при проведенні аналізу наголошують С.З.Мошенський та О.В.Олійник, вказуючи, що у ринкових умовах фінансова звітність суб'єктів господарювання є основним засобом комунікації та найважливішим елементом інформаційного забезпечення фінансового аналізу [4, с. 408–409]. Показники фінансової звітності дозволяють в загальному оцінити рівень розвитку суб'єкта господарювання. Фінансова звітність є сукупністю форм бухгалтерської звітності, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Фінансова звітність надає інформацію як про фінансовий

стан підприємства на конкретну дату, так і про основні напрями його діяльності за певний період. Дані фінансової звітності є не лише основою фінансового аналізу звітного періоду, а й підставою для здійснення прогнозування.

Основними напрямками використання фінансової звітності як інформаційного джерела аналізу, як правило, вважаються наступні (табл. 1) [4, с. 409].

Таблиця 1

Напрями використання фінансової звітності
як інформаційного джерела аналізу

Форми фінансової звітності	Змістовне наповнення	Напрями використання інформації у фінансовому аналізі
1	2	3
Баланс (ф. № 1)	Економічні ресурси, що контролюються підприємством, і джерела їх формування	Горизонтальний і вертикальний аналіз, аналіз майнового та фінансового стану із застосуванням коефіцієнтів оцінка структури ресурсів, ліквідності та платоспроможності підприємства, фінансової стійкості, оцінка й прогнозування змін економічних ресурсів та їх джерел
Звіт про фінансові результати (ф. № 2)	Доходи, витрати, фінансові результати діяльності	Аналіз результативності діяльності, структури доходів і витрат, прибутковості, ділової активності та їх прогнозування
Звіт про рух грошових коштів (ф. № 3)	Грошові кошти (акумулювання та напрями використання)	Аналіз грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, основних джерел фінансування (за видами діяльності)
Звіт про власний капітал (ф. № 4)	Величина та зміни у складі власного капіталу протягом звітного періоду	Аналіз структури капіталу, оцінка та прогнозування змін
Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5)	Облікова політика, інформація, що вимагає уточнення відповідно до вимог П(С)БО, деталізація статей звітності задля забезпечення її зрозумілості	Різні напрями деталізованого аналізу фінансового стану, виявлення причин змін

1	2	3
Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами» (ф. № 6)	Показники пріоритетних звітних сегментів, за допоміжними звітними сегментами, за допоміжними звітними географічними сегментами	Аналіз доходів, витрат і активів за сегментами

Регулярність формування на підприємстві фінансової звітності дає можливість проводити аналіз оперативно, без витрачання додаткових зусиль на пошук інформації. Окрім перерахованих форм, необхідно мати додаткову інформацію про підприємство, яку не завжди можна виділити з фінансової звітності. Зміст та обсяг інформації визначається характерними особливостями галузі або конкретного підприємства [4, с. 410].

Для оцінки вартості підприємства в сучасних умовах розвитку світової економіки недостатнім є використання традиційної фінансової звітності. Необхідно доповнити класичні форми фінансової звітності показниками не фінансового характеру, які надаватимуть інформацію про фактори, що впливають на створення вартості підприємства, однак залишаються поза системою бухгалтерського обліку.

В свою чергу професор Є.В. Мних, розкриваючи склад інформаційної бази зазначає, що економічний аналіз проводиться з використанням системи економічної інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень [3, с. 86]. Будь-яка методика аналізу передбачає інформаційні потреби, а не наявний інформаційний ресурс. Якщо діюча інформаційна база не допомагає проводити якісний економічний аналіз через нестачу чи необ'єктивність даних, необхідну та достовірну інформацію слід отримувати будь-якими способами. Для проведення комплексного економічного аналізу, окрім фінансової звітності, можуть використовуватись такі інформаційні ресурси, як нормативно-довідкова інформація, планова інформація, облікова інформація, звітно-статистична інформація, дані спеціальних досліджень.

Ряд дослідників також зосереджує увагу на необхідності чіткого встановлення інформаційного забезпечення та бази для проведення комплексного економічного аналізу, зокрема автори зауважують, що для проведення економічного аналізу використовуються різні джерела інформації, які можна згрупувати в такий спосіб (табл. 2) [1, с. 68–70].

Джерела інформації для проведення економічного аналізу

Джерела інформації	Склад інформації
Джерела звітного характеру	Включають документи бухгалтерського, статистичного й оперативного обліку й звітності. Важливе значення для аналітичної роботи мають дані, відбиті в облікових регістрах, оборотних відомостях, картках і книгах обліку, у первинних документах (вимогах, нарядах, накладних)
Нормативні документи й дані планів	Належать всі види планів, розроблених підприємством (перспективні, поточні, оперативні, бізнес-плани, плани-графіки виробництва), технологічна документація (технологічні процеси, карти нормування), а також норми й нормативи витрати матеріалів, трудових процесів, кошторису, цінники
Необлікові джерела інформації	Включають офіційні нормативні документи, які підприємство використовує у своїй діяльності – Закони України, Укази Президента, Постанови Уряду й місцевих органів влади; матеріали, акти, підсумки внутрішнього й зовнішнього аудиту, внутрішньовідомчих і позавідомчих ревізій, перевірок діяльності податкової службою, кредитними установами; господарсько-правові документи (договори); технічна й технологічна документація; спеціальні спостереження (хронометражі); доповідні записки, переписки з контрагентами; реклама

Компанія «BGT consulting» наводить наступний перелік документів, необхідних для оцінки бізнесу (оцінка малого бізнесу; бізнесу корпоративних клієнтів; структурованих підрозділів) [5]:

- Статут;
- Свідоцтво про реєстрацію;
- копії проспектів емісії;
- копії звітів про підсумки випуску коштовних паперів (для акціонерних підприємств);
- дані бухгалтерської звітності за останніх 3–5 років;
- бухгалтерський баланс;
- звіт про фінансові результати, якщо проводилася аудиторська перевірка, то останній висновок аудитора;
- при необхідності оцінювачами можуть бути запитаний додатковий пакет документів.

Висновки. Запорукою якісного проведення комплексного економічного аналізу з метою визначення вартості підприємства є сформована інформаційна база, перелік якої має складатися як з фінансових, так і не фінансових даних, що впливають на створення

вартості підприємства, однак залишаються поза системою бухгалтерського обліку. При цьому кожен суб'єкт господарювання враховуючи специфіку галузі до якої відноситься підприємство, організаційно-правової форми створення, розміру, форми власності, стратегічних цілей тощо, має самостійно формувати склад відповідної інформаційної бази та інструментарію для проведення економічного аналізу.

Важливою умовою отримання достовірної економічної інформації для проведення економічного аналізу і визначення вартості підприємства, є наявний кадровий потенціал. Наявність на підприємстві кваліфікованих фахівців – аналітиків, обліковців, управлінців, маркетингологів, які володіють потрібними знаннями, прийомами, вміють дати запит та перевірити сформований пакет документів, – є запорукою досягнення поставлених цілей.

1. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посібн. / [Т.Д.Костенко, Є.О.Підгора, В.С.Рижиков та ін.]. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 400 с.
2. Казакова Н.А. Экономический анализ в оценке бизнеса: Учеб.-практ. пособ. / Н.А.Козакова. – М.: Дело и Сервис, 2011. – 288 с.
3. Мних Є.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: підручн. / Є.М.Мних. – К.: Київ. нац. тогр.-екон. ун-т, 2008. – 514 с.
4. Мошенський С.З. Економічний аналіз: Підручн. / С.З.Мошенський, О.В.Олійник. / [за ред. д.е.н., проф. Ф.Ф.Бутинця] / [2-ге вид., доп. і перероб.]. – Житомир: ПП «Рута», 2007. – 704с.
5. Компанія «BGT consulting» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bgt.in.ua/uk/otsenka-biznesa.html>.